

УДК 343.851

Красковський Є. М.,старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна;**Мірошник Р. В.,**слухач 361-ої навчальної групи,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ДО ЗАСУДЖЕНИХ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У статті на прикладі Білорусі, країн-членів Європейського Союзу та США розглянуто правові підстави та порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї до засуджених. Акцентовано увагу на необхідності використання позитивного зарубіжного досвіду щодо застосування до засуджених фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї у процесі реформування кримінально-виконавчої системи України.

Ключові слова: фізична сила, вогнепальна зброя, спеціальні засоби, підстави застосування, пенітенціарні установи, зарубіжні країни.

Постановка проблеми. Посилення євроінтеграційних процесів в Україні зумовлює необхідність приведення нормативно-правових актів України у відповідність до вимог Європейського Союзу.

Останніми роками в Україні повністю оновлена нормативна база, яка регламентує порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї посадовими особами установ виконання покарань (Закони України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» (2005) [1] та «Про національну поліцію» (2015), Кримінально-виконавчий кодекс України (2004) [2]). 29 грудня 2014 року наказом Міністерства юстиції № 2186/5 затверджено Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань. Не вдаючись до детального аналізу вказаних актів, зазначимо, що вони все ще не відповідають європейським та світовим стандартам, зокрема, Європейським пенітенціарним правилам 2006 р. [3] та Мінімальним стандартним правилам ООН щодо поводження з ув'язненими, прийнятим у грудні 2015 р. [4], та потребують подальшого вдосконалення. Тому важливого значення набуває вивчення зарубіжного досві-

ду, перш за все країн Європейського Союзу та США, для усунення недоліків та невизначеності чинного кримінально-виконавчого законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі поведження із засудженими та застосування до них фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї присвячено праці Ю.В. Бауліна, М.І. Бажанова, І.Г. Богатирьова, О. М. Бандурки, О.К. Безсмертного, І.В. Боднара, І.О. Колба, О.Г. Колба, В.О. Корчинського, В.А. Кудіна, О. В. Охмана, М.С. Пузирьова, О.Г. Ткаченка, С.В. Царюка, М.І. Хавронюка, Ю.В. Шинкарьова та ін. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, можна стверджувати, що досліджувані питання залишаються ще й дотепер недостатньо вивченими.

Формулювання мети. Мета статті полягає у з'ясуванні спільних та відмінних рис щодо правового регулювання порядку застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї у зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу. Під правовими підставами застосування в Україні заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї до засуджених у місцях позбавлення волі слід розуміти систему законодавчих та інших нормативно-правових актів, що визначають загальну допустимість, встановлюють принципи та правила, регламентують порядок і умови діяльності персоналу виправних і виховних колоній щодо використання зазначених заходів і засобів до осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, у конкретних життєвих випадках шляхом прийняття індивідуально-правових рішень по суті [5, с. 159].

У світі прийнято низку міжнародних нормативних актів, які визначають правові підстави та порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї до засуджених працівниками правоохоронних органів, а саме:

- Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р.;
- Звід принципів захисту всіх осіб, що підлягають затриманню або ув'язненню в будь-якій формі від 09.12.1988 р.;
- Конвенція ООН проти катувань та інших жорстких нелюдських або принижуючих гідність видів поведження і покарання від 10.12.1984 р.;

- Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17.12.1979 р.;
- Мінімальні стандартні правила ООН щодо поводження з ув'язненими (Правила Нельсона Манделі) від 17.12.2015 р.;
- Основні принципи поводження із засудженими від 11.10.1990 р.;
- Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила) від 29.11.1985 р.;
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 04.11.1950 р. та інші.

Вивчення спеціальної літератури, присвяченої аналізу зарубіжного досвіду, дозволяє зробити висновок про деякі відмінності у підходах різних країн щодо порядку застосування зброї, спеціальних заходів та фізичної сили до засуджених. Це обумовлено формою державного устрою, особливостями державної політики та системи кримінального судочинства кожної країни, відмінностями в побудові пенітенціарних систем та управління ними та іншими обставинами.

Так, наприклад, у Республіці Білорусь система нормативних актів, яка регламентує застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї працівниками пенітенціарних установ, має чотири регулятивних рівня: міжнародні нормативні акти, Конституція Республіки Білорусь (1994), закони та підзаконні акти Республіки Білорусь [6, с. 14].

Загальні положення про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї визначені у ст. 77-79 Кримінально-виконавчого кодексу (далі – КВК) Республіки Білорусь (2000 р.) [7], відповідно до якого при їх застосуванні повинні дотримуватися певні умови: попередження про намір їх використання; забезпечення найменшого заподіяння шкоди засудженим; надання потерпілим медичної допомоги; інформування керівника установи про кожний випадок застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї. У стані необхідної оборони або крайньої необхідності за відсутності спеціальних засобів або зброї персонал має право використовувати будь-які підручні засоби. У разі поранення або смерті засуджених у результаті застосування фізичної сили, спе-

ціальних засобів або зброї керівник пенітенціарної установи повідомляє про такий випадок прокурору [7].

Стаття 79 КВК Республіки Білорусь [7] детально регламентує випадки допустимості застосування співробітниками пенітенціарних установ спеціальних засобів та містить перелік видів спеціальних засобів, що застосовуються до засуджених. Особлива увага приділена випадкам, коли застосування спеціальних засобів забороняється або обмежується.

Ураховуючи тяжкі та особливо тяжкі наслідки (нанесення тяжких тілесних ушкоджень, смерть та ін.), що настають у разі застосування вогнепальної зброї, важливими є положення, які закріплені в ст. 80 КВК Республіки Білорусь [7] та стосуються випадків її застосування, визначеними в Кодексі суб'єктами. При цьому жодного посилання на інші закони у КВК Республіки Білорусь немає, що дає можливість персоналу колоній уживати однозначних, своєчасних та адекватних заходів безпеки з протидії протиправній поведінці засуджених до позбавлення волі.

Загалом правові підстави та порядок застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичної сили до засуджених за законодавством Республіки Білорусі не відрізняються від норм українського законодавства. Республіка Білорусь, як і більшість країн пострадянського простору, мають досить схожий підхід до врегулювання питань застосування зброї, фізичної сили та спеціальних засобів в пенітенціарних установах. І ця практика дещо відрізняється від практики країн-членів ЄС та США.

Особливо цінним для України у врегулюванні цього питання є досвід країн ЄС. Зазначимо, що правові підстави та порядок застосування зброї, фізичної сили та спеціальних засобів до засуджених у країнах-членах ЄС є схожими, що обумовлено єдиним правовим полем Європейського Союзу. Основним нормативним актом, який регламентує означене питання є Європейські пенітенціарні правила [3], прийняті Комітетом Міністрів держав-учасниць Ради Європи у 2006 році. У Європейських пенітенціарних правилах [3], на відміну від КВК України, чітко та детально виписано особливий порядок й умови застосування окремо взятих заходів безпеки, кожному з яких присвячено спеціальний розділ. Застосування сили та заходів стримування регламентується правилами 64, 65, 66, 68, вогнепальної зброї – правилом 69.

У Правилі 64 зазначається, що співробітники пенітенціарної установи можуть застосовувати силу тільки в межах чітко визначених меж і у відповідь на конкретну загрозу безпеці або порядку. Працівники пенітенціарної установи повинні вибудовувати стосунки з ув'язненими, щоб запобігати виникненню будь-яких інцидентів. Ключовим засобом запобігання виникненню інцидентів з ув'язненими є переговори та розмови з ними. Лише в разі неефективності цих методів або їх неадекватності ситуації, що склалася, можна розглянути можливість застосування фізичних методів відновлення порядку. У разі застосування співробітниками сили проти ув'язнених, це повинно відбуватися під контролем, а її рівень повинен бути мінімально необхідним для відновлення порядку [3].

Правило 65 містить основні питання, які повинні бути врегульовані в рамках процедур, що регламентують застосування сили (коли вона може використовуватися, хто уповноважений її застосовувати, хто приймає рішення про її застосування та яка процедура звітності у разі застосування сили) [3].

У Правилі 66 зазначено, що тюремний персонал не повинен покладатися лише на фізичну силу під час приборкання буйних ув'язнених. Існує значна кількість методів щодо забезпечення контролю і стримування, якими має володіти персонал пенітенціарних установ і які дозволяють контролювати ситуацію, не піддаючи ризику здоров'я ні персоналу, ні ув'язнених [3].

Правило 68.2 містить основні положення щодо використання наручників, гамівних сорочок та інших засобів обмеження руху.

У розділі «Зброя» (у п.п. 69.1) йдеться про те, що персонал пенітенціарних установ не повинен носити смертельної зброї в межах пенітенціарної установи, за винятком надзвичайних оперативних обставин. Відповідно до п.п. 69.2 Правил відкрите носіння іншої зброї персоналом, який безпосередньо працює із засудженими, в межах пенітенціарного закладу забороняється, за винятком випадків, коли зброя необхідна для забезпечення режиму та безпеки під час конкретного інциденту [3].

Водночас у зарубіжній практиці, зокрема у Федеративній Республіці Німеччина, для вирішення окремих завдань підготовки посадкових осіб пенітенціарних установ використовуються й «неписа-

ні» правила, зокрема, у навчальному процесі цим суб'єктам роз'ясняють, що, відповідно до закону, вони завжди мають право застосувати силу та вогнепальну зброю, але за умови, якщо вони готові зустрітися з родиною потерпілого від їх дій та пояснити, чому вони діяли саме таким чином у ситуації, що склалася [8, с. 38].

Корисним у вирішенні питань застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї може стати досвід США. Поліцейським та працівникам пенітенціарних установ США дозволяється застосування сили під час виконання службових обов'язків. Протягом останніх 50 років сегмент застосування сили в цілому мав тенденцію до зниження, однак залишався у центрі уваги громадськості та мав високий потенціал юридичної відповідальності у випадках застосування надмірної сили [9, с. 32].

На відміну від країн ЄС, у США немає спільного для всіх штатів нормативно-правового акта, який регулює питання застосування сили та зброї проти засуджених. Нормативна база являє собою складний конгломерат законів та інструкцій. Слід зазначити, що в основному використовуються три рівні стандартів, що диктують допустиме використання сили: федеральний, стандарт штату та відомчий стандарт. Зазначені стандарти варіюються залежно від статусу громадянина, а також федерального законодавства цієї федеральної структури (департаменту або виправної установи) [10, с. 101].

Як правило, скарги на надмірне застосування з боку працівників вогнепальної зброї та фізичної сили можуть бути складені на основі порушень Четвертої, Восьмої або Чотирнадцятої поправок до Конституції США, законодавчих актів штату, загального права, а також кримінальних та цивільних стандартів. Особливість застосування сили щодо вільного громадянина полягає в тому, що воно підпадає під стандарт розумності на основі Четвертої поправки; у той час як застосування сили щодо засудженого ув'язненого підпадає під стандарт про неприпустимість жорстокого і незвичайного покарання на основі Восьмої поправки до Конституції США. Додаткове ускладнення буває у випадках використання сили щодо осіб, які перебувають у попередньому ув'язненні (перебувають у слідчих ізоляторах). Деякі суди в цьому випадку схильні застосовувати стандарт розумності Чет-

вертої поправки, у той час як інші звертаються до вимоги дотримання стандартного юридичного процесу згідно з Чотирнадцятою поправкою, яка захищає осіб, затриманих до суду від недотримання Due process (процесуальних норм) [10, с. 102].

Статутні правові джерела дають найзагальніше роз'яснення про застосування сили щодо громадян, і засуджених у тому числі. Статут – це офіційний письмовий закон, прийнятий законодавчим органом, який регулює закони штату, міста або країни. Як правило, статутне право дозволяє або щось забороняє. Статути є законами, прийнятими законодавчими органами, та відрізняються від прецедентного права, яке приймається судами, та від нормативних документів державних органів. У статутах викладено загальні положення права, які суди застосовують до конкретних ситуацій.

Федеральний закон США визначає, що «при арешті, підтриманні порядку та захисті життя співробітники правоохоронних органів мають право використовувати будь-які засоби примусу «розумно» та «необхідно»» [11, с. 15]. Широта та обсяг застосування сили величезні: від просто фізичної присутності офіцера до використання вогнепальної зброї (Title 42, U.S. C., Section 14141. Pattern and Practice). У § 632.3 уточнюється, що співробітники правоохоронних органів можуть застосовувати силу лише тоді, коли вони не можуть виконувати свої обов'язки без неї. Їм слід використовувати мінімальну силу за необхідності і лише у крайньому випадку. Під час оцінювання ступеня сили, необхідної для конкретних правоохоронних органів в різних ситуаціях, можуть бути використані: 1) словесне переконання; 2) незбройні методи; 3) хімічний аерозоль подразнювального характеру; 4) дубинка; 5) службові собаки; 6) «смертоносна сила» (вогнепальна зброя) (Title 32. Subtitle A. Chapter V. Subchapter I. 3 article 632 PART 632) [11, с. 16].

Закони штатів про застосування співпрацівниками правоохоронних органів сили або «смертоносної сили» відрізняються один від одного. Так, закон штату Міссурі, в якому нещодавно відбулися зіткнення на расовому ґрунті, використання сили поліцією (місто Фергюсон) вважається більш орієнтованим на співробітників поліції і виправних установ порівняно з іншими штатами. Згідно з розд. 563.046.2 гл. 563 закону штату Міссурі

співробітник правоохоронних органів під час здійснення арешту або для запобігання втечі з-під варти виправдано може використовувати вогнепальну зброю («смертоносну силу»): 1) якщо це дозволяється цим та іншими розділами зазначеної глави статуту або 2) коли він розумно вважає, що таке використання «смертоносної сили» необхідно негайно, щоб здійснити арешт, а також розумно вважає, що особа має бути заарештована, якщо вона: а) вчинила або намагалася вчинити злочин; б) намагалася втекти з використанням вогнепальної зброї; в) могла поставити під загрозу життя чи нанести серйозну фізичну шкоду, якщо не була б заарештована (Missouri Revised Statutes (2014). Chapter 563. Defense of Justification. Section 563.046.2) [12].

У штаті Техас Кримінально-процесуальний кодекс визначає такі можливі обставини використання сили співробітниками виправних установ: 1) обов'язок запобігання втечі (ст. 16.21); 2) забезпечення ув'язнення обвинуваченого (ст. 15.24); 3) нанесення травми третій особі (гл. 9.05); 4) самооборона (гл. 9.31); 5) використання «смертоносної сили» для захисту третьої особи (гл. 9.32); 6) захист третьої особи (гл. 9.33); 7) захист життя або здоров'я (гл. 9.34); 8) захист власного майна (гл. 9.41); 9) підтримання безпеки у пенітенціарній установі (гл. 9.53) (Use of Force in a Jail Setting. 2008) [13, с. 97].

Ще одним нормативним актом є прецедентні джерела – закони, прийняті у результаті судової практики, які відрізняються від статутних законів. Судова практика, як правило, використовується як прецедент для наступних аналогічних випадків. У цьому сенсі вона може забезпечувати гнучкість закону з деяких питань у межах певної юрисдикції. Верховний Суд США звертає увагу, що у разі заворушень у пенітенціарних установах співробітники таких установ повинні збалансувати необхідність збереження або відновлення дисципліни і рівень застосованої сили, враховуючи ризик нанесення тілесних ушкоджень ув'язненим.

Одними з найбільш фундаментальних рішень для правоохоронних органів щодо використання вогнепальної зброї є справи Теннессі проти Гарнера (1985) та Грема проти Коннора (1989).

Крім зазначених нормативних документів, кожна пенітенціарна установа США розробляє і затверджує протокол застосування

сили. Так, для федеральних пенітенціарних установ Федеральне бюро в'язниць при Департаменті юстиції США практично щорічно вносить поправки і доповнення до протоколу «Використання сили і застосування обмежень», докладно (на 20 сторінках) визначає засоби, обставини застосування сили [12].

Як правило, протоколи використання сили вказують, що офіцери виправної установи можуть реагувати на опір суб'єкта для встановлення над ним контролю відповідно до обмежень, чітко встановлених чинним федеральним законом і законами штату, а також прецедентним правом. У більшості пенітенціарних установ США є так званий континуум використання сили, відомий також як континуум стандарту надання допомоги. Континуум сили призначений лише ілюструвати і давати зрозуміти співробітникам пенітенціарних установ взаємозв'язок між загрозою, яка виникає, та доступними засобами реагування, які можуть бути застосовані на їх розсуд. Також він відомий як стандарт самооборони.

Висновок. Отже, підбиваючи підсумки, вважаємо за необхідне зазначити, що у багатьох зарубіжних країнах діє схожий із вітчизняним порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї до засуджених. Це обумовлено необхідністю дотримання прав та свобод засуджених, передбачених Загальною декларацією прав людини, Міжнародним пактом про економічні, соціальні і культурні права, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод тощо. Поєднує зарубіжні країни те, що застосування сили та спеціальних засобів має винятковий характер, а застосування вогнепальної зброї є крайнім заходом. Відрізняє вітчизняну практику застосування сили до засуджених те, що в європейських країнах та США головними підставами застосування сили та зброї є не протиправні дії засуджених, зокрема злісна непокора, буйство, а безпека життєдіяльності пенітенціарної установи, тобто об'єкт правового захисту є більш загальним. Це слід врахувати під час внесення змін і доповнень до нормативно-правових актів з питань застосування в Україні фізичної сили, спеціальних засобів і зброї до осіб, які тримаються у пенітенціарних установах.

В Україні засоби обмеження свободи руху не повинні застосовуватися для покарання. А безпека, яка забезпечується фізич-

ними бар'єрами та технічними (спеціальними) засобами, має доповнюватися заходами динамічної безпеки, яка означає, що персонал пенітенціарних установ необхідно навчати та всіляко заохочувати розвивати взаємоввічливі особисті стосунки із засудженими (ув'язненими), знати й розуміти їх як індивідуумів, надавати підтримку у вирішенні особистих проблем і вести серйозні діалоги з ними.

Список використаних джерел

1. Про Державну кримінально-виконавчу службу: Закон України від 23 червня 2005 року № 2713-IV зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15> (дата звернення: 09.09.2019).
2. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 01.01.2012 № 1129-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 09.09.2019).
3. Європейські пенітенціарні правила: Рекомендація № Я (2006) 2 Комітету Міністрів держав-учасниць: прийнята 11 січня 2006 р. на 952-й зустрічі заступників Міністрів. Київ: Академвидав, 2019. 32 с.
4. Міжнародні стандарти, принципи і рекомендації в галузі виконання покарань та діяльності органів і установ виконання покарань: методичні рекомендації / уклад. О. В. Романюк, В. О. Човган. Біла Церква, 2016. 131 с.
5. Охман О. В. Про деякі правові засади застосування заходів і засобів безпеки до засуджених у місцях позбавлення волі в Україні. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2015. № 1. С. 159–163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2015_1_32 (дата звернення: 09.04.2019).
6. Бородич С. В. Применение специальных средств в исправительных учреждениях. *Вестник Академии МВД Республики Беларусь*. 2016. № 1 (31). С. 59–65.
7. Уголовно-исполнительный кодекс Республики Беларусь от 11 января 2000 года № 365-3. URL: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=1952 (дата звернення: 09.09.2019).
8. Звіт делегації НАВС про перебування у Баварії (ФРН, 5–10 жовтня 2010 року) для вивчення досвіду роботи поліцейських структур / за заг. ред. О. Г. Колба. Київ: НАВС, 2010. 42 с.
9. Гулина О. Р. Пенитенциарная система США в современных условиях. *Российский юридический журнал*. 2012. № 4. С. 32–38. URL: <http://www.center-bereg.ru/o1462.html>.
10. Быков А. В., Калужина М. А. Обеспечение безопасности в пенитенциарных учреждениях США. *Уголовно-исполнительная система: право, экономика, управление*. 2015. № 6. С. 100–107.

11. Голодов П. В., Спасенников Б. А. Анализ зарубежного опыта пенитенциарной деятельности. *Уголовно-исполнительная система: право, экономика, управление*. 2015. № 5. С. 15–19.

12. Use of Force and Application of Restraints. 2014. U.S. Department of Justice Federal Bureau of Prisons. URL: http://www.bop.gov/policy/progstat/5566_006.pdf (дата звернення: 09.09.2019).

13. Сергевнин В. А. Использование силы и специальных средств в отношении заключенных в исправительных учреждениях США. *Пенитенциарное право: юридическая теория и правоприменительная практика: научно-образовательный журнал*. 2015. № 2 (4). С. 96–105.

Kraskovskyi Ye., Miroshnyk R.

LEGAL BASIS AND PROCEDURE FOR APPLYING PHYSICAL FORCE, SPECIAL MEANS, AND FIREARMS TOWARDS CONVICTS IN FOREIGN COUNTRIES

The article deals with the legal basis and procedure for applying physical force, special means and firearms towards convicts on the example of Belarus, EU Member States and the USA. Attention is drawn to the need of using positive foreign experience in applying physical force, special means and firearms towards convicts in the process of reforming the Criminal and executive System of Ukraine.

It is noted that in recent years in Ukraine the normative base, which regulates the order of using physical force, special means and firearms by officials of penal institutions, has been completely updated. At the same time, it is noted that it still does not fully comply with European and world standards and needs further improvement. Therefore, it is important to study foreign experience, especially of the European Union Member States and the USA, in order to address the shortcomings and uncertainties of current criminal law.

It has been noted that in many foreign countries the applying of physical force, special means and firearms similar to the domestic one is applied to convicts. This is due to the need to respect convicts' rights and freedoms as provided for in the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, and the like. Foreign countries are united by the fact that the use of force and special means is exceptional, and the use of firearms is a last resort. What distinguishes the domestic practice of the using force against convicts is the fact that in European countries and the United States, the main reasons for using force and weapons are not convicts' unlawful actions, in particular malicious disobedience, rampage, but the security of the life of the penitentiary institution, that is, the object of legal protection is more general. This should be taken into account when introducing amendments to the legal acts on the use in Ukraine of physical force, special tools and weapons to persons held in penitentiary institutions.

Key words: *physical force, firearms, special means, basis for applying, penitentiary institutions, foreign countries.*

References

1. Ukraine (2005), *On the State Criminal and Executive Service: Law of Ukraine*, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15> (accessed: 09.09.2019).

2. Ukraine (2003), *Criminal Penal Code of Ukraine*, Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (accessed: 09.09.2019).

3. Council of Europe (2006), *European Prison Rules: Recommendation No. Я (2006), 2 of the Committee of Ministers of the Member States*, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_032 (accessed: 09.09.2019).

4. Romaniuk, O. V. and Chovhan, V. O. (2016), *International Standards, Principles and Recommendations in the Field of Sentencing and the Activities of Penal Bodies and Institutions*, Bila Tserkva.

5. Okhman, O. V. (2015), "On Some Legal Principles for Applying Measures and Security Principles Towards Convicts in Detention Centers in Ukraine", *Legal Bulletin, Air and Space Law*, No. 1, pp. 159–163.

6. Borodych, S. V. (2016), "Use of Special Means in Correctional Institutions", *Bulletin of the Academy of the Ministry of Internal Affairs*, the Republic of Belarus, No. 1, pp. 59–65.

7. Republic of Belarus (2000), *Criminal Penal Code of the Republic of Belarus: Law of the Republic of Belarus*, House of Representatives, available at: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=1952 (accessed 09.09.2019).

8. Kolb, O. H. (ed.) (2010), *Report of the NAIA Delegation on Stay in Bavaria (Germany, October 5–10, 2010) to study the experience of police structures*, NAIA, Kyiv.

9. Hulyna, O. R. (2012), "USA Penitentiary System in Current Conditions" *Russian Law Journal*, No. 4, pp. 32–38, available at: <http://www.center-bereg.ru/o1462.html> (accessed 09.09.2019).

10. Bykov, A. V. and Kaluzhina, M. A. (2015), "Security providing in USA detention centers", *Criminal and Executive System: Law, Economics, Management*, No. 6, pp. 100–107.

11. Golodov, P. V., Spasiennikov, B. A. (2015), "Analysis of the Foreign Experience of Penitentiary Activity", *Criminal and Executive System: Law, Economics, Management*, No. 5, pp. 15–19.

12. USA (2014), *Use of Force and Application of Restraints*, U.S.A. Department of Justice Federal Bureau of Prisons, available at: http://www.bop.gov/policy/progstat/5566_006.pdf (accessed 09.09.2019).

13. Sergevnin, V. A. (2015), "Applying force and special means towards prisoners in USA correctional facilities", *Penitentiary Law: Legal Theory and Law Practice: A Scientific Educational Journal*, No. 2 (4), pp. 96–105.